

'Kankerjood'

Antisemitisme bij jongeren

Antisemitisme op middelbare scholen is een probleem dat het afgelopen decennium met enige regelmaat in het nieuws is gekomen. Verschillende keren kwamen berichten en indringende beelden in de media over momenten waarop Joden werden beledigd of bedreigd of de Holocaust werd ontkend, werd gebagatelliseerd of zelfs goedgepraat.

Willem Wagenaar is onderzoeker bij de Anne Frank Stichting.

In een recente uitzending van de NTR (*Onbevoegd Gezag*, 24 februari 2013) kwamen Turks-Nederlandse jongeren uit Arnhem in beeld die Hitler het grootste gelijk van de wereld gaven dat hij de vernietiging van de Joden in Europa nastreefde.

Schelden

Gesprekken met verschillende docenten bevestigen het beeld dat dergelijke incidenten inderdaad voorkomen, maar dat vooral het gebruik van het woord 'jood' als scheldwoord populair is. Docenten constateren drie verschillende achtergronden bij dergelijke incidenten. Het heeft vaak een voetbalachtergrond, refereert aan Ajacieden, aan Amsterdammers. Maar regelmatig blijkt er ook sprake van een politieke dimensie, vaak in

relatie tot gebeurtenissen in het Midden-Oosten. Er is in die gevallen onder scholieren weliswaar sprake van grote overeenstemming over het belang van respect en het afwijzen van discriminatie. Maar als Joden ter sprake komen, is dat anders: die worden gehaat, want 'die willen ons en onze broeders kapotmaken'. Verder blijkt er ook sprake van enige populariteit van schimmige complottheorieën over allerlei Joodse groepen die achter de schermen de hele wereld zouden manipuleren.

Onbekend maakt onbemind?

De vraag is: staan dergelijke jongeren in hun antisemitische opvattingen voor een veel grotere groep? En de vraag is ook: heb je voor antisemitische opvattingen eigenlijk wel Joden nodig? Kennen jongeren die zich al dan niet

openlijk zo negatief uitlaten Joden niet alleen als karikatuur?

Docenten verklaren een deel van deze problemen uit kennisgebrek. Kennisgebrek over het kwetsende karakter van opmerkingen: Wanneer je jongeren die het woord 'jood' als scheldwoord gebruiken hierop aanspreekt, blijken ze zich vaak niet bewust van de negatieve gevolgen van hun gedrag. Maar ook kennisgebrek over de geschiedenis van de Holocaust of van de geschiedenis van het Midden-Oostenconflict zouden oorzaak zijn van problemen. Ideeën die worden overgenomen uit de media of van vrienden krijgen in die zin te weinig weerwoord. In deze gevallen moet de oplossing gezocht worden in kennisvergroting.

Docenten geven daarnaast nog een andere verklaring: de onbekendheid met Joden. Leerlingen kennen geen Joden, zien ze niet in het straatbeeld en hebben daardoor uitsluitend karikaturale beelden voor ogen. Om dat probleem te tackelen kunnen kennismakingsbijeenkomsten worden georganiseerd.

Onderzoek naar antisemitisme

Voor de Anne Frank Stichting is het bestrijden van antisemitisme een van de speerpunten van het educatieve werk. Vanuit haar ontstaansgeschiedenis is de focus op dit onderwerp goed te verklaren. Anne Frank was eerst en vooral een slachtoffer van Jodenhaat. De Anne Frank Stichting probeert er op dit moment achter te komen hoe jongeren aan hun anti-Joodse opvattingen komen. Dit gebeurt door middel van een grootschalig onderzoek naar antisemitisme in het Nederlandse onderwijs. Dit onderzoek moet sturend worden om te bepalen hoe een educatieve aanpak van antisemitisme er uit moet zien. Op het docentenportal van de Anne Frank Stichting is nu al het educatieve materiaal van de Anne Frank Stichting te vinden, evenals achtergrondartikelen, columns, antwoorden op de meest gestelde vragen van leerlingen en didactische tips voor het lesgeven over WOII, antisemitisme, discriminatie en vooroordelen. Tevens is er informatie te vinden over het onderzoek *Antisemitisme in het Voortgezet Onderwijs*. Interessant hierbij is het recentelijk verschenen rapport *Racisme, antisemitisme, extreemrechts geweld en discriminatie in Nederland*. In opdracht van de Anne Frank Stichting heeft het Verwey-Jonker Instituut onderzoek verricht naar meldingen bij de politie van overtredingen

en misdrijven over deze thema's. Het rapport biedt cijfers over het aantal aangiftes, de afdoening, de verdachten en de aard van de incidenten over de jaren 2010 en 2011. Meer informatie over dit rapport is te vinden op de website van de Anne Frank Stichting.

In de loop van 2013 komt op de docentenportal een lesbrieft met een aantal casussen waarin antisemitische opmerkingen in de klas aan de orde worden gesteld. De Anne Frank Stichting geeft ideeën en tips om dit soort opmerkingen te behandelen. ■

Educatief aanbod

De Anne Frank Stichting biedt ook nu al educatieve producten aan om bij te dragen aan betere kennis en begrip over Joden, maar ook om bij problemen met antisemitisme in de klas niet met de mond vol tanden te staan.

Lesmaterialen:

- Handboek *Vijftig vragen over antisemitisme*.
- *Lesmateriaal antisemitisme*. Dit handboek is een naslagwerk vol met achtergrondinformatie en rijk geïllustreerd. Bruikbaar in de les en daar buiten. Het lespakket bestaat uit drie delen die gezamenlijk of los van elkaar te gebruiken zijn. De drie delen hebben elk een eigen thema. Deel 1: *Joden in Europa tot 1945*, deel 2: *Antisemitisme, een eeuwige strijd?*, deel 3: *Vooroordelen. You2?*
- Educatief stripboek *De Zoektocht* over de Holocaust, met lesmateriaal op twee niveaus (vmbo en havo/vwo).
- Educatief stripboek *De Ontdekking* over de bezetting van Nederland tijdens WOII. Met lesmateriaal op twee niveaus (vmbo en havo/vwo).

De materialen zijn te bestellen via de Docentenportal op www.annefrank.org.

Links: Ajax-supporters noemen zichzelf 'joden' of 'superjoden'. Onder: het origineel van het dagboek van Anne Frank. Foto: Cris Toala Olivares, Anne Frank Huis.

